DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
14. december 1988 *

I sag 291/87,

angående en anmodning, som Hessisches Finanzgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Volker Huber, »Edition und Galerie«, Offenbach am Main,

mod

Hautpzollamt Frankfurt am Main-Flughafen (hovedtoldkontoret i lufthavnen i Frankfurt am Main),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af pos. 99.02, »originale litografier« i bilaget til Rådets forordning nr. 950/68 af 28. juni 1968 om Den Fælles Toldtarif (EFT 1968 I, s. 265),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden T. F. O'Higgins, dommerne G. F. Mancini og F. A. Schockweiler,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: fuldmægtig B. Pastor

efter at der er afgivet indlæg af:

— sagsøgeren i hovedsagen firmaet Volker Huber ved advokat Werner Schwinn, Frankfurt;

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Jörn Sack;

* Processprog: Tysk.

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 8. november 1988,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 29. november 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 24. august 1987, indgået til Domstolen den 28. september 1987, har Hessisches Finanzgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 stillet tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af pos. 99.02, »originale litografier« i bilaget til Rådets forordning nr. 950/68 af 28. juni 1968 om Den Fælles Toldtarif (EFT 1968 I, s. 265) (herefter benævnt »FTT«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem firmaet Volker Huber (herefter benævnt »Huber«) og Hauptzollamt Frankfurt am Main-Flughafen (herefter benævnt »Hauptzollamt«) vedrørende tariferingen af 10 000 litografier, som er trykt i henholdsvis 8 400 og 4 500 eksemplarer fra to plader udført i hånden af kunstneren Bruno Bruni, og som hverken er signeret eller nummereret, og som er fremstillet ved hjælp af en mekanisk presse og ved en omtryksproces, som gør det muligt at opnå et flerfoldstryk.

3 Huber frembød disse litografier for Hauptzollamt til omsætning og deklarerede dem som »originale litografier, kode nr. 9902 000 00«, der som sådanne var fritaget for told.

4 Hauptzollamt tariferede varen under kode 4911 930 90 (»trykte billeder«) og opkrævede en told på 3,1% med den begrundelse, at de pågældende litografier hverken var signeret eller indeholdt oplysninger om oplag og tryknummer, og at oplaget var for stort.

5 Huber indbragte denne afgørelse for Hessisches Finanzgericht. Under sagen indhentede denne ret en sagkyndig udtalelse, hvori det blev fastslået, at der var tale om litografier, der ikke var trykt ved hjælp af en håndpresse, men fremstillet ved en mekanisk proces, under hvilket papiret automatisk blev anbragt på stenen, stenen automatisk indfarvet og trykket udført ved hjælp af en trykplade. For at opnå et flerfoldstryk blev kunstnerens tegning gentagne gange overført ved hjælp af en omtryksproces, således at trykket først blev udført på et specielt papir, kaldet overføringspapir eller berlinerpapir, anbragt på stenen, derefter på ny fra stenen på papiret og således videre, indtil det ønskede antal flerfoldstryk var nået.

6 Da Hessisches Finanzgericht fandt, at sagen rejste et spørgsmål om fortolkning af de relevante fællesskabsbestemmelser, udsatte den sagen og stillede Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal tryk også anses for 'originale litografier' i den i pos. 99.02 forudsatte betydning (bestemmelse 2 til Den Fælles Toldtarifs kapitel 99), når trykningen ikke er sket ved hjælp af en håndpresse, men det papir, der skulle trykkes, automatisk blev lagt på stenen, stenen automatisk blev indfarvet og trykningen skete mekanisk ved hjælp af en trykplade, skønt aftryksprocessen med sin mekaniske karakter er til hinder for en sådan tarifering ifølge den tyske udgave af bestemmelse 2 til kapitel 99?

2) I bekræftende fald: Skal sådanne tryk ikke længere anses for originale, når en af kunstneren på overføringspapir (berlinerpapir) udfærdiget tegning for at opnå en 'flerfoldsudnyttelse' ved hjælp af en omtryksproces flere gange bliver aftrykt fra papiret på stenen, fra stenen på papiret og derfra igen på stenen, indtil det ønskede antal flerfoldstryk er nået?

3) Afhænger bedømmelsen af et litografi som original også — jfr. herved de forklarende bemærkninger til TSR-nomenklaturen vedrørende pos. 99.02 — af, at der kun fremstilles et relativt ringe antal aftryk — sædvanligvis ikke over 60 — af et motiv? Er oplag på 8 400 eller 4 500 stk. under alle omstændigheder til hinder for tariferingen som original litografi?«

7 Vedrørende sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Det første spørgsmål

8 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret i det væsentlige oplyst, om ordlyden af bestemmelse 2 til kapitel 99 i FTT indebærer, at tryk fremstillet af en plade, der af kunstneren helt er udført i hånden, skal anses for originale litografier i henhold til pos. 99.02, uanset trykningen er sket ved hjælp af en mekanisk trykkeproces.

9 Ifølge bestemmelse 2 til FTT's kapitel 99 forstås ved »originale litografier« i pos. 99.02 »direkte aftryk i sort og hvidt eller i farve af en eller flere plader, der af kunstneren helt er udført i hånden, uanset hvilken teknik og hvilket materiale han har anvendt, dog således at der ikke må være benyttet nogen mekanisk eller fotomekanisk proces.«

10 Den franske version af denne bestemmelse rejser tvivl om, hvorvidt forbudet mod en mekanisk eller fotomekanisk proces gælder for udførelsen af pladen eller trykningen af aftryk.

11 En bogstavelig fortolkning af de fleste sproglige versioner af denne bestemmelse fører imidlertid til, at det må erkendes, at aftryk, som er trykt fra pladen ved hjælp af en mekanisk eller fotomekanisk proces, ikke kan betegnes som originale litografier. Hvad endvidere angår udførelsen af tegningen på pladen, fremgår det udtrykkeligt af bestemmelsen, at denne helt skal være udført af kunstneren i hånden, således at enhver yderligere præcision vedrørende udelukkelse af ikke-manuelle fremgangsmåder er overflødig.

12 Huber har hertil anført, at der ikke findes nogen fotomekanisk trykkeproces. Derimod findes der mekaniske eller fotomekaniske teknikker til fremstilling af pladen.

13 Huber har endvidere anført, hvilket Kommissionen også erkender, at trykningen af aftryk altid kræver en mekanisk proces, nemlig en presse, som fungerer efter et vægtstangssystem for at bringe det ark, der skal trykkes, i kontakt med stenen eller pladen. Siden det 19. århundrede er denne presse ikke nødvendigvis blevet betjent af mennesker, men kan aktiveres af en anden drivkraft, navnlig når stenen når en vægt, som forhindrer anvendelse af muskelkraft alene.

14 Under retsmødet har Kommissionen erkendt, at de nuværende teknikker ikke er fundamentalt forskellige fra dem, der blev anvendt tidligere, og at forbudet mod en mekanisk proces ikke stemmer overens med gængs litografisk reproduktionsteknik. I øvrigt må anvendelse af en håndpresse i streng forstand anses for også at være en mekanisk proces. Således mener Kommissionen, at man med den nævnte note har villet udelukker processer, som indebærer anvendelse af »automatik«, et begreb, som den dog ikke har været i stand til at præcisere. Til syvende og sidst er Kommissionen af den opfattelse, at hvis bestemmelse 2 til FTT's kapitel 99 skal have mening, må den fortolkes således, at den forbyder mekanisk trykning af betydelige oplag.

15 En gennemgang af bestemmelsens ordlyd gør det ikke muligt at definere begrebet »original litografi« i den i pos. 99.02 forudsatte betydning, som er i overensstemmelse med den faktiske praksis på området, og der må derfor af den pågældende bestemmelses »ratio legis« udledes en fortolkning, der er i overensstemmelse med det formål, som bestemmelsens ophavsmænd har forfulgt.

16 Ifølge FTT's pos. 99.02 er de deri nævnte varer fritaget for told, og baggrunden herfor er utvivlsomt et ønske om at begunstige den kunstneriske produktion.

17 Da litografi altid er reproduktion af en original tegning udført i hånden af kunstneren, kan dens kunstneriske karakter kun bedømmes i forhold til denne original. Når tegningen er udført af kunstneren på stenen eller pladen uden anvendelse af nogen mekanisk eller fotomekanisk proces, er det ligegyldigt, om der anvendes en manuel eller mekanisk teknik til at overføre denne tegning på det ark, der skal trykkes, idet dette forhold ikke har indflydelse på værkets kunstneriske karakter.

18 Efter en fortolkning af bestemmelse 2 til FTT's kapitel 99, som er baseret på formålet med pos. 99.02, kan forbudet mod mekaniske og fotomekaniske processer kun gælde udførelsen af den originale plade, på grundlag af hvilken trykkene fremstilles.

19 Det første spørgsmål vil derfor være at besvare således, at tryk fremstillet på grundlag af en plade, der af kunstneren helt er udført i hånden, skal anses for originale litografier efter betydningen i FTT's pos. 99.02, selv om trykningen foretages ved hjælp af en mekanisk trykkeproces.

Det andet spørgsmål

20 Den nationale rets andet spørgsmål går i det væsentlige ud på, om litografier bevarer deres originale karakter efter betydningen i FTT's pos. 99.02, når disse aftryk ikke længere direkte trykkes på den plade, der er udført af kunstneren, men efter en omtryksproces, hvorved den originale tegning, som er udført på et særligt papir, kaldet overføringspapir eller berlinerpapir, overføres gentagne gange, først fra overføringspapiret på stenen, fra hvilken der dernæst fremstilles et nyt overføringspapir, som igen overføres på en ny sten, som muliggør trykningen af en ny serie aftryk, og så fremdeles, indtil det ønskede antal flerfoldstryk er nået.

21 Ifølge de forklarende bemærkninger til Toldsamarbejdsrådets nomenklatur (bemærkningerne til pos. 99.02, s. 2030) bevirker overførelsesteknikken, en proces hvorved kunstneren i stedet for at arbejde direkte på stenen først tegner sit motiv på et overføringspapir for ikke at skulle arbejde med en tung og uhåndterlig sten, ikke, at de litografier, der trykkes på den sten, på hvilken den på overføringspapiret udførte tegning er blevet overført, mister deres originale karakter, selv om trykningen af aftrykkene med denne teknik i streng forstand ikke sker på grundlag af en »plade, der af kunstneren helt er udført i hånden«, jfr. bestemmelse 2 til FTT's kapitel 99.

22 Der består tvivl om, hvorvidt litografierne bevarer denne originale karakter, når tegningen på overføringspapiret er overført til flere plader.

23 Der må herved tages to forskellige situationer i betragtning.

24 Når aftrykkene trykkes på flere plader, som er direkte behandlede med samme overføringspapir, der er udført i hånden af kunstneren, kan der ikke anføres noget vedrørende værkets originale eller kunstneriske karakter, som kan være til hinder for, at disse aftryk anses for originale litografier.

25 Det må dog undersøges, om besvarelsen må være det samme i en situation som den, den forelæggende ret skal tage stilling til, hvor der er udført litografier ved hjælp af en omtryksproces, hvorved de senere plader er fremstillet fra et nyt overføringspapir opnået ved aftrykning fra den første plade.

26 Kommissionen er herved af den opfattelse, at selv om en streng fortolkning af de forklarende bemærkninger til Toldsamarbejdsrådets nomenklatur må føre til den antagelse, at aftryk, der som i dette tilfælde er trykt ved en omtryksproces for at opnå et flerfoldstryk, ikke kan betegnes som originale litografier, må denne teknik alligevel være tilladt på grund af den generelle godkendelse af overførelsesteknikken, der findes i de forklarende bemærkninger, men dog kun såfremt den oprindelige tegning er udført af kunstneren, og der ikke består nogen væsentlig kvalitativ forskel i forhold til et tryk udført fra den første overførelse. Kommissionen har dog præciseret, at denne proces ikke må føre til et ubegrænset antal aftryk.

27 Det fremgår af de forklaringer, der blev afgivet under retsmødet, at en proces som den, der er tale om i hovedsagen, har fundet vid anvendelse i praksis siden det 19. århundrede, idet den muliggør samtidig trykning af et højere antal aftryk.

28 Da et litografisk værk, i modsætning til malerier, aldrig direkte udføres af kunstneren, men er en reproduktion af en original tegning, kan et sådant værks originale karakter kun bedømmes under hensyntagen til dels kunstnerens personlige medvirken ved udførelsen af originalen og dels den trykkeproces, som skal fore-

tages på grundlag af en eller flere plader, på hvilke kunstnerens originale tegning er blevet overført ved hjælp af overførelsesteknikken.

29 Når man en gang har anerkendt det princip, hvorefter kunstnerens originale tegning ikke skal være udført direkte på pladen, men ved hjælp af overførelsesteknikken kan være overført på denne plade fra et specielt papir, er der ikke længere grund til at frakende aftryk, der er trykt på plader, som tegningen er blevet overført på ved hjælp af et nyt overføringspapir opnået fra den første plade, original karakter.

30 Det andet spørgsmål vil derfor være at besvare således, at tryk fremstillet ved en omtryksproces, hvorved den originale tegning, der er udført på særligt papir, benævnt overføringspapir eller berlinerpapir, aftrykkes flere gange, først fra overføringspapiret på stenen, hvorfra der derefter reproduceres et nyt overføringspapir, som igen overføres til en ny sten, der muliggør fremstilling af endnu en serie tryk, og så fremdeles, indtil det ønskede antal flerfoldstryk er nået, skal anses for originale litografier i den i FTT's pos. 99.02 forudsatte betydning.

Det tredje spørgsmål

31 Den forelæggende rets tredje spørgsmål er, om antallet af aftryk, der trykkes af en og samme originale tegning, har betydning for litografiets originale karakter i den i FTT's pos. 99.02 forudsatte betydning.

32 Ifølge Toldsamarbejdsrådets forklarende bemærkninger til pos. 99.02 er det relativt ringe antal aftryk — sædvanligvis ikke over 60 — et kriterium, der kan være vejledende, når der skal sondres mellem den originale artikel og en kopi, en forfalskning eller en reproduktion.

33 Det følger af denne tekst, at det anvendte kriterium om antallet af eksemplarer kun nævnes som indicium for, at værket ikke er originalt, for at der kan skelnes

mellem den litografiske produktion og reproduktioner, som er resultatet af andre processer. Selv om antallet af aftryk, som er trykt fra samme original, har direkte betydning for litografiens økonomiske værdi, kan det derimod ikke i sig selv være et afgørende kriterium for definitionen af et originalt litografi i den i FTT's pos. 99.02 forudsatte betydning.

34 Følgelig vil det tredje spørgsmål være at besvare således, at det antal tryk, der fremstilles af en og samme originale tegning, vel kan være et indicium for, at værket ikke er originalt, men ikke i sig selv kan være et afgørende kriterium for definitionen af et originalt litografi i den i FTT's pos. 99.02 forudsatte betydning.

Sagens omkostninger

35 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til parterne i hovedsagen udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Hessisches Finanzgericht ved kendelse af 24. august 1987, for ret:

1) **Tryk fremstillet på grundlag af en plade, der af kunstneren helt er udført i hånden, skal anses for originale litografier efter betydningen i Den Fælles Toldtarifs pos. 99.02, selv om trykningen foretages ved hjælp af en mekanisk trykkeproces.**

2) **Tryk fremstillet ved en omtryksproces, hvorved den originale tegning, der er udført på særligt papir, benævnt overføringspapir eller berlinerpapir, aftrykkes flere gange, først fra overføringspapiret på stenen, hvorfra der derefter reproduceres et nyt overføringspapir, som igen overføres til en ny sten, der muliggør**

fremstilling af endnu en serie tryk, og så fremdeles, indtil det ønskede antal flerfoldstryk er nået, skal anses for originale litografier i den i Den Fælles Toldtarifs pos. 99.02 forudsatte betydning.

3) **Det antal tryk, der fremstilles af en og samme originale tegning, kan vel være et indicium for, at værket ikke er originalt, men kan ikke i sig selv være et afgørende kriterium for definitionen af et originalt litografi efter betydningen i Den Fælles Toldtarifs pos. 99.02.**

O'Higgins Mancini Schockweiler

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. december 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

T. F. O'Higgins
Formand for Anden Afdeling